

Zas Latweeschu draugs.

1840. 27 Juhni.

26ta lappa.

J a u n a s s i n n a s.

Is Peterburges. Augsti zeenigs Keisers 16ta Juhni no Wahzsemmes, us kurren Keisereeni bija pawaddijis, spirgts un wessels pahr jubru ar ugguns- kuggi pahrnahze, pee Petermuishas kappis mallä.

11ta Juhni turreja eeksch Peterburges leelakas Wahz'basnizas sawadu beh- res-walloodu, wezzam aismigguscham Pruhfchu Lehninam Friedrich Wilhelm III., Keisereenes tehwan, par peeminnu. Bija sanahfuschji Keisera dehti, tee leelwirsti Konstantin, Nikolai un Mikkail Nikolajewitsch, Keisera brahlsis, tas leelwirsts Mikkail Pawlowitsch, Keisera snohs, tas erzogs no Leuchtenberges, un zitti Keisera raddi, arri Peterburges wiffaugstaki teefas-kun- gi, ministeri un karee-kungi; tä pat arri pehz Keisera pawehleschanas tas gre- nadihru-pulks, kas dehwehts pehz Lehnina pascha wahrda. Par eefahkumu dsee- daja pehz ehrgelchm to paschu swehtu dseefmu, kas pee Lehnina kappä Pruhfchöds bija dseedata, un kad nu arri tahs sawadamas kollektas preeksch altara bija krig- tas un dseedataji no kohres wehl sawadu dseefmu bija nodseedajuschji, tad Peter- burges general-superdents no kanzeles Studdinaja to spreddiku pahr teem Deewa raksteem (Jahn. 11, 25. 26.): "Jesus fazzija: Es esmu ta augfchamzelschana un ta dschwiba; kas eeksch manni tizz, jebfchu tas buhtu nomirris, tas dschwos. Un ikfats, kas dschwö, un eeksch manni tizz, tas ne mirs muhschigi." — Schin- ni spreddikü winsch arri atgahdinaja, kahds ustizzams draugs nelaika Lehninsch bijs muhsu arri pee Deewa aigahjuscham Keiseram Aleksandram I., kã koptt zeenijis wiffus Kreewus un winnu walstibu, kahds labs tehws bijs muhsu Kei- sereenei, un kã gauschi arri sawus behrnu behrnus, muhsu jaunus leelwirstus un leelwirstenes mihlojis. Kad spreddikis bija fazzihst, tad atkal dseefma tikke dsee- data pehz ehrgelchm un basuhnehm, un basniza beidsahs ar kollekti un swehti- schanu. — Tas karee-pulks, kas basnizas preekschä bija stahdihts pa kahetahm, wehl par pabeigu trihs reis gohdam schahwe.

Daschäs malläs Kreewu semmë pagahjuschä seemä stipri falle un gaisf arri pawassarä bija auktis un faufs; tad tur ruddens fehja scho gaddu wehl ap to laiku ne mas ne rahdijahs, kad zittöds gaddöds semneeki jau mehds pehr to preezatees. Eefahze taucini jau tapehz fuhdsche pahr tukfchu gaddu, bet wehl ne bija ismeklejuschi, kam tad ihsten wainas effoht, isarre ohtu reis laulus

un ahtrumâ eefehje waffarajus. Sinnams, tà nu wiffa ruddens fehja un darbs bija wehjà, un là ar jaunu fehju buhs, to arri wehl ne sinn. Bet eefsch Lambowes gubbermentes atraddahs zitti semneeki, kas apsinnajahs, ka sawus laukus pa reisi bija apstrahdajusch, un neds fuhdus taupijuschi, neds flitu fehflu eefehjuschi; tee apdohmaja: tof effoht labbaki papreeksch gruntigi ismekleht, woi falna teescham fehju un winnas saknites maitajuse, ne là no jauna no-art. Zadeht us saweem laukeem daschâs weetâs isgreese deefgan beesus tschetrkantigus gabbalus semmes, là wellenus, nolikke tohs filrà weetinâ us salmeem un pa brihscheem aplehje, kad wajjadseja. *) Un raug, jau pehz 4 lihds 5 deenahm us schahm semmes pihtehm usdihge labbiba pa pilnam, un tà nu parahdijahs skaidri, ka winnu lauki tif tapehz ween wehl effoht tufsch, ka wehl ne bija deefgan flituma un leetus bijis. Un to paschu mahzibu nu arri drihs tihrumi paschi isdewe; jo kad pehz neddelas laika sahze liht un gais palikke flitaks, tad arri tur rudsu sahlite beesi un stipri usdihge, un Deewa swehtibas gan ne truhks wis. — Teem zittoem semneekem, kas bes apdohma sawus tihrumus ohtru reis isarrusch, teem nu gan taggad schehl, ka ne labbaki ismeklejuschi, bet pehz wezza eeradduma darrijusch; tatschu nu pahwehli! Lai Deews dohd, ka us preekschu buhtu gudraki, un darritu pehz prah-tigu zilweku padohma un preekschshmes. (G. E.)

Is Rihges. Woi sinnat, draugi, kam wainas, ka dascham zilwekam irr greifas azzis? — Gudrs dokters Wahjsemme, Tiefenbach wahrda, taggad to leetu gruntigi ismeklejis un atraddis, ka nahloht wiffwairaf zaur to, ka jaun-peedstimmuscheem behrnieem daudsfreis greifi leek skattihet gaismâ, woi arri tohs tif noleek schlihiwi prett gaismu; jo behrni, ar ween pehz gaismas greefdami azzis, drihs eeraddahs schlihiwi raudsiht. — Winsch arri gudri isdohmajis, là teeleem zilwekeem tahdas azzis warr isahrsteht: ar masu zirriti teem eegreesch azzu faktinâ, un tad jau pehz mas deenahm azzis wesselas. Arri muhsu pilfara zitti dokteri scho winna mahzibu pernehme, un dascham tahda ahrsteschana jau isdewahs.

Rungi sawus zeetakus spilwenus, madrazzes, krehlus un zittus sehdeklus wiffwairaf labprahet leek peebahst ar sirgu sarreem, bet schee taggad muhsu mal-lâs tif dahrgi palikkusch, ka bohds 6 rublus sudr. prassa par pohdu. Bet ko nu darriht Kreewu kohpmanneem, kas ar tahdahm leetahm andele, kad nu lungi no winneem ne pirl? Sahl taggad sawas madrazzes u. t. j. v. peebahst ar dadschu sehlieem, un luhf, tà winneem isdohdahs, tahs dabbuht wehl mihs-stakas un warr tahs arri pahrdohet brihnum' lehti.

Is Wahjsemmes. Pirms Kreewu ugguns-kuggis no teijen aigahje, te tikke fluddinahs, ka nu effoht brihw, labbibu bes tulka pahr juhru

*) Muhsu mallâs Widsemme un Kursemme semneekem zitta wihs, là israudsiht, woi ruddensfehja wehl gaidama: proht lauka paschâ peeluhfoht, woi dihgals wehl dihs; un arri aplam ne weens ne atrohдах, kas bes tahdas israudsihchanas sawu lauku ohtru reis isartu. Sakka arri, ka pee mums falna ne mas ne maitojohet rudsus, bet tif tas uhdens ween, kas us lauku dabbu isgulleht un falt.

west us Rihgu, Leepaju, Nehweli un teem zitteem ohsteem tanni paschâ juhr=massâ, un ka Kreewu Reisers drihs pah'r to sawadu sinnu un pawehlescha-nu islaidischoh't.

Eefsch dauds pilfateem Wahzemmê 12ta Juhnideena ar leelu gohdu tikke fwehtita, par peeminny, ka nu patt palikke ischecrsimts gaddi, kamehr weens Wahzeets, Jahnis Guttenbergs wahrda, to skunsti isdohmajis, grahmatas drikkelt. Ak, tawu dahrgu Deewa dahwanu! Mainzes=pilfatâ, fur schis wihrs ar sawu jaun=isdohmatu skunsti wiffwairaf irr pubhejees un fur winnam sennlaikâ sawads gohda=stabs ustaisihts, tur drikketaji sawas drikkes, drikkuspaidus un zittus ammata=rihklus bija fanesfuschji pee stabba, un tur patt laudin par preeku un mahzibu, un Guttenberga par gohdu, ahtrumâ masu grahmatinu un weenu awihst isdrikkela. Eefsch Leipziger, fur ta wiffleelaka grahmatu-andele, tur us scho preeka deeninu fabredrojahs drikketaji ar drikku leejejeem, ar grahmatu kohymanneem un feejejeem, un gohdam tehreja pa wiffam lihds 20,000 dahlderus. Braunschweiges pilfatâ islaide us to deenu leelu grahmatu, kurrâ eefsch drihs wiffahm pasaul'es wallodahm schi wihra wahrds un skunste gohdam minnehts, un kurrâ arri eefsch Latweeschu wallodas winna flawa ne truhst. Jo tur zittu wahrdu blakkam arri atrohdam schohs latwiffas rakstus:

"Kad eefsch kristitu lauschu draudsibas skaitija 1840 gaddus pehz ta Kunga un Pestitaja dsimschanas, tas pulks tahs debbesu draudsibas, kas Betlemes laukâ Deewu flaweja, to Kungu luhdse, lai tas teem wehletu staigah't zilweku starpâ, ka tee redsetu pee teem tahs pestischanas fwehtibu un ar teem preezatohs. Un tas Kungs fazzija: lai jums noteel, ta juhr luhguschji. — Bet no-nahlfuschji un pah'rstaigajuschji to semmi un redsedami, ka Jesus wahrds bag-gatigi mitte starp wiffadahm lauschu tautahm, un bij isgahjis ar wiffadahm lauschu mehleh'm us paganeem lihds semmes gah'm, tee atgreeschs gamileda-mi us debbesin, un us sawu waigu krisdami tee peelh'dse un fazzija: Kungs, mahzi muhs sawu padohmu, ar ko tu tik leelas leetas darrijis starp teem zilweku behrneem. Un tas Kungs teem atbildeja: es to darrijis zaur weenu no winnu tau-tas, kam es to gudribu dewis: grahmatas drikkelt, nu irr 400 gaddi. — Kad Guttenberga wahrds bij augsti turrehts arri pee teem engekeem debbesis!"

Is Sprantfchu semmes. Ta jau muhsu lassitajeem irr sinnama leeta, ka eefsch dauds semmehm iswahra zukkuru no runkelrahzineem, bet taggad arri teiz atraddis, ka no teem warroht taifih't wihtu, un prohti, kas wehl labbaks effoh't, ne kâ tas no wihtna-ohgeem. Leels pulks kungu tur jau fabeedro-jahs un famette naud'u, to leetu isprohweht.

M i h e l a.

Kurp sneegt ween warru,
Das man peederr;
Un jault daru,
Kur sohbi kere,
Urr esnu mantu krahsejs gan,

Ne skohps, bet dewigs arridsan.
Man sausa laikâ ja steepjahs;
Kad pasaul' pah'r to preezajahs.
Klau! Wiffas tautas dsersmiza
Man lihgodama gohdina!

Sinna no jaunās grahmatas.

Pee Meyher funga, grahmatu pahrdeveja Jelgavā pee tīrgus plāža, nu pat ir dabujami: Lihku spreddiķi, us behrehm lassami. Apgahdati no zitteem Kursemmes mahzitajeem. Schinni grahmatā irr: 1) Desmit luhgšanas preekšč behru waijadšibahm, kas natw dseefmu grahmatā. 2) Astoni lihku spreddiķi, runnas un luhgšanas preekšč šhdameem un behrneem. 3) Septini lihku spreddiķi un runnas preekšč jauneem zilweeem. 4) Desmit lihku spreddiķi un runnas preekšč apprezeteem zilweeem. 5) Trihs lihku spreddiķi preekšč wezzeem zilweeem. 6) Peezi lihku spreddiķi un luhgšanas preekšč ihpaschahm waijadšibahm. Katram spreddiķim irr peesihmehts, pee kahda notikuma tas jalassa, un arri dseefmas peerahditas, ko turflaht warr dseedah. Tee spreddiķi irr us diwi pusehm istaisiti, ta weena mahjās lassama preekšč ihstaeeteem, raddeem un behru weeseem, ta ohtra us kapsehtu lassama preekšč wifhu draudfi. Tāhs runnas tiffal no weenas weetas lassamas, tā gribh, woi mahjās, woi kapsehtā. — Eschi mahzitaji sabeedrosufchees, schohs spreddiķus pehz weenas sinas rakstih, lai pee katra lihka tahdus wahrdus warr dabuht, kas tur geld klausitees, un kas ar to rizzibu labbi faetahs, un derr, sirdis un prahtus pee Jezus Kristus ustur-reht. Birschu un Sallas draudses mahzitais, prahwestis Lundberg, Dohbeles Latweefchu draudses mahzitais v. Richter, Ehboles draudses mahzitais Schmid, Wahnes draudses mahzitais Seeberg, Rihzes un Bahrtawas draudses mahzitais Brasche, un Dohrbes Latweefchu draudses mahzitais Kunkler, irr tee rakstitaji. — Schi grahmatā irr us labbu papihri, ar gaischeem, skaidreem raksteem drikketa, un malka 60 fudraba kapeikūs, melnā pufšahdas wahlā eefeta. Pa wissam tur irr 240 lappu pufses astoniffi, ko lasfiht. — Kas to pehrk, lai to preekšrunnu wehrā leef, jo ta to waijadšigu pamahzifchānu peerahda. — Rakstitaji wehl ihpaschi luhds wiffus zeenigus mahzitajus, lai tik labbi irr un sawas draudses apsinno, kahda schi grahmatā irr.

Sinna, zil naudas 26. Zuhni mehn. deenā 1840 eefsch Rihges malkaja par daschahm prezehm.

Par	Malkaja:	Eubr. nauda. Rb. R.	Par	Malkaja:	Eubr. nauda. Rb. R.
1 puhru rudsu, 116 mahrzinus smaggu		1 70	1 pohdu (20 mahrzineem) wafku		7
— meeschu, 100 mahrzin. smaggu		1 15	— tabata		65
— kweefchu, 128 mahrzin. smaggu		2 90	— sweesta		40
— ausu		— 90	— dseltes		75
— firnu		1 80	— linnu, frohna		2
— rupju rudsu = miltu		1 50	— brakka		1 80
— bshdeletu rudsu = miltu		2 10	— kannepu		90
— bshdeletu kweefchu = miltu		3 50	— schfihstu appinu		3
— meeschu = putrainu		1 60	— neschfihstu jeb prezses appinu		2
— eefala		1 10	— muzzu filku, eglu muzzā		5 75
— linnu = sehklas		2 50	— lasdu muzzā		6
— kannepu = sehklas		1 50	— smalkas fahls		4 30
1 wesumu seena, 30 pohdus smaggu		3	— rupjas baltas fahls		4 40
barrotu wehrschu galku, pa pohdu		1 20	— wahti brandwihna, pufšdegga		7
			— diwdegga		9 50

Lihds 26. Zuhni pee Rihges irr atnahkufchi 530 fuggi un aisbraukufchi 437.

Brihw drikket. No juhrmalkas gubnermentu augstas waldischanas pufses;
 Dr. C. E. Napierfky.

Latweeschu drauga

p e e l i f f u m s

pee № 25 un 26.

20 un 27 Juni 1840.

.. Rà Dllenderu semmè wezzòs laikòs tas gohda-wihrs

Gilles Tillemannis

preetsch

Luttera tizzibas nahwi iszeetis.

Rad Lutters, pateesibu firsniigi mihtodams, 1517tá gaddá eefahje tizzibu isflaidroht, rad gan eefsch wiffahm Ciropas walstibahm gaisma warreni sahje aust, bet dauds weetas wehl tumfiba zihnijahs pretti. Jau 1522trá gaddá bija waitak, ne ká 100 basnizu, fur laudim fluddinaja flaidru pateesibu Jesus garrá. Bet tanni paschá gaddá zehlehs peepefschi nelaimes aukas prett wisseem gaischa prahta zeenitajeem un winnu tizzibas gruntes pamatti tikke deesgan bahrgi pahrbauditi. Wiffupapreefsch Sakschu semmè spaibija un waijaja ewangeliuma mahzitajus. Neskaitameem atnehme mantas, winnus aisdsinne pahrbescheem, zittus atkal mette zeetumá un daschus pa wiffam nonahweja. Pehz zehlahs eenaidis arri Estreikeru, Ungaru, Sprantschu un Englenderu semmè prett wisseem teem, kas to zaur Lutteru atjaunotu ewangeliuma mahzibu bija usnehmuschi. Bet ihpaschi jo bahrgas bija tahs waijafchanas Dllenderu semmè, pahrbescheem ko to brighd' Estreikeru Keisers Kahrli V. walbija. — Jaunetti sawá seedu laizina, namma tehwi un mahtes, firmgalwi pee speeka un wezzas mahtes ar trihjedamu galwinu tikke us fabreem fadedsinatti, tapeh, ka tee Jesus pateesibas gaischumu bij atsinnuschi un pahwesta mellus wairs ne gribbeja un ne warreja klausibt. Affins-kahrigi speegi un suhdsetaji schnohkereja wiffas mallás un usmekleja tohs, kas Jesus mahzibas bihbelé un gaischu prahtu zeenija un nodewe tohs us breefmigu nahwi.

Gan dauds pahrbescheem affins mohzjekteem Wahzu grahmatás rakstihst, un schauschalás mums sirdi pahrnemm, tik winnu flaitli ween lassoh, zeek waitak apdohmajoh, kadhá wihse neschehligi schee tikke mohziti un nonahweti. Gan leelu grahmatu warretu farakstihst par tahdeem notikkumeem, fur draugs draugu, rads rabdu un brahlis brahli, tik pat no semmas kahrtas, ká arri no kehniinu zilts, nodewe us nahwi un schekittahs zaur to Deewam kalpojoh. — Lai peeteek scho reis par weenu wihru no semmas, ammatneeku kahrtas dsirdeht un no scha gohda wihra mahzitees, labbus darbus ne ween ar mehli darriht, bet ne-apnikkuschi strahdaht, nabbadsius trufkumá apgahdaht, flimneekus kohpt, wahjeem palihbseht un tá, prahta gaismu zeenijoh, palikt par ihsteem Jesus mahzjekteem.

Briffeles pilsehtá Dllenderu semmè, dsihwoja naschu kallejs, kam wahrds bija Gilles Tillemann. Bija wihrs, pehz sawa ammata, no semmas kahrtas, gan mas fohlehts, bet ar flaidru atsichchanu ispuschohs, un no teizamas labbas flawas. Neds

winna dšimtas deena nebs dšihwofchanas stahsti no mafotnes irr grahmatâ usrakstiti; bet jo fšaidraki atspihd winna darbi, ko sawâ wihra fahrtâ pastrahdajis.

Wiffi Briffeles eedšihworaji winnu pasinne kâ labbu un gohdigu wihru, kas ar katru zilweku laipnigi fatikle, ne weenam ne leedse palihgu un labba' no sawa pelnijuma ko labbu faudeja, ne kâ kilbas un prazesses buhtu meklejis; tã Tillemannu wiffi labpraht eerebseja, bet nabbagi un behdigi winnu tohti zeenija un mihleja. — Winnam bija saws ihpats bekkeris, kas isfalkufcheem maifi zeppe, saws fšrohderis un furpneeks, kas kais leem apgehrbus schue un ihpats apteekis, ar ahrsta palihgeem, kas flimneem sãhles pasneedse, un wiffas schahs dohschanas un maifaschanas winsch uszihtigi mekleja zaur sawu ammatu fapelnitees un ne retti pats truhzibã dšihwoja. Un kad gaddijahs, ka bog gati laudis, kas Tillemanna labbu firdi pasinne, winnam faut ko labbu dahwaja, tad schis to fauemu dahwanu tuhdat bes kaweschanas steidse isballiht tufschineekeem. Ar wahrdu fakfoht, ta leelaka dalla no winna publeschanašm bija mihlestibas un schehlširdibas darbi, arstahstus flimmus apmekleht, nabbagus un nošummuschus eepreezinah, un fanifnotas firdis atgreest no eenaidibas un saweenohht brahligã mihlestibã. — Kad no tahdeem teizameem darbeem pahrnahje mahjãš, tad atkal ar wiffseem spehkeem sawus kal leja darbus steidse, fšubbinadams ammata puifschus un faimi us uszihtigu strahdaschana un deewabihjaschana, teem peesaukdams: Luhdsheet Deewu un strahdajeet, tad Deewa swehtiba ne mittesees un arri nabbadšineem atlehkfees garrosina no muhsu swee dreem! Rauns un grehks irr, ja zilweks sawu dšihwibas laiku, kas tam dahwinahs us labbu darrifschana, pawadda kahrumsõs un flinkumã.

Tã nu gan warr dohmaht, ka tahdam wihram, kã Tillemanns bija, fšrds fahrojahs pehš fšaidras pateesibas un Deewa wahrdu fapraschanas. To gribbedams panahkt, winsch lassija grahmatas pahr jaun isšfaldrotu ewangelišku mahzibu, Deewu peeluhgdams, lai prahtu apgaisino, pateesibu ischekirt no nepateesibas. Winna luhgschanas bija pateesi fšrdsbibbenigas, to arri winna waigs parahdija, kas tahdãš stundinãš kã apstahdrohts bija.

To brihd bija zeetumi peebahsti ar Lutteratizzigeem un Tillemanns gahje iddeenas tohs apmekleht zeetumã, ne behdadams nebs breefmu, nebs wajjaschana. Zeetumã bija arri weens pateesibas mihtotajs, ar wahrdu Just Justbergis, ko Tillemanns tohti mihleja. Pahr scho arri nahwes teefa bij spreesta. Tai deenã preeksch winna nahwes bija Tillemanns pee winna zeetumã, fur Justs pat labban ar saweem draugeem, kas pee ta bija fanahkufchi, pehdigu reifi farunnajahs un arri schohs wahrduš teize: „Brahli! man schheet, arri juhsu starpã kahbus effam, kam gan driht man buhs nahkt pakkat, un kad tas tã noteek, tad paleezeet garrã stipri!“ Draugeem pluhde affaras, bet truhke wahrdu, kas eepreezinaja. Tillemanns bij pirmãis, kas winnu nahwes bailõs ar karsteem wahrdeem ceksch pastahwibas stiprinaja, eedrohschinadams ne bihtees no teem, kas meesu nokauj, bet kas ne spehš nokaut dwehfeli, un mohdinaja tohs flahrbuhdamus draugus us swehtu luhgschana pahr beswainigu Justu, fazzidams: „Nihli brahli, lai zekõs metta mees un Deewu luhdsam un sawa drauga dwehfeli Deewam pawehlam: Tu dšihwais un muhschigais Deews, tu muhsu Runga un Pestitaja Jesus Kristus Tchwõs, kas tu muhsu fširdis pasihsti, dohmas un darbus waldi un tawu behrnu luhgschanas klausi, mehš preeksch tawa waiga pasemmošamees un luhdsam, tu gribbetu schi tawa ustizziga kalpa Justa dwehfeli stiprinahht lihds gallam un, kad winna pehdiga stunda nahkt, fur winnam zaur meefas

nahwi buhs tewi pagohdinaht, tad gribbetu tu winna dwehfeldi flaidru un nenoseedfigu usnemt tawds muhschigds preekds. Amen!“

Zilweki, scho tizzibu eenihdedami, swehru wihsè plohsijahs, bet nu nahze arri mehris un badda laiki pah schahm semmehm. Tè nu Tillemannam bij diwofahrtigi fo publetees, tuwafceem palikt par aetspaidu. Ar stipru palaufchanu us Deewu, ne bihdamees no lih pamas fehrgas, wihsch apmekleja tohs nelaimigus, kas bij apfirguschu mehri, pasneedse teem zil spehdams no sawas nabhadfibas un eepreezinaja winnus ar Deewa wahrdeem. Nabbagi un sweeschineeki mitte wihsa nammâ, ka tohs jo labbak warretu apfohpt un, kad ar sawu ammatu ne warreja tik dauds fapelnisht, kâ scheem waijadseja, tad wihsch pah dewe arri daschas leetas no sawa wezza krahjuma.

Zaur tahdu ihstu kristigu publeschanu winna labba flawa ispaudehs gan tahli. Pulki no teem, fo wihsch bija kohpis un barrojis, flaweja wihsa brahligu labfirdibu. Dewes felu meefas kohpdams, wihsch dascham labbam arri dwehfeldi bija isahrsstejis, un tohs pee weddis pee flaidras Deewa atsichshanas un eewangeliuma gaischuma. No ta zehlehs wees tahm masas draudses Luttera tizzigu. — Bet tik ne to mannija, tad jau eefahze waijahst Tillemanni. Pats pilspreesteris, kas pahwestu tohti aistahweja, apfuhdseja winnu pee teefahm, ka keisera likkumeem darroht pretti un jaunu mahzibu flubdinajoht, — un ap swehreja, ja scho Tillemanni pee laika ne buhschoht nokaut, tad ar Kattofu tizzibu effoht pa gallam.

Tillemanni fanehme, eemette zeetumâ un wedde preeksch teefas. Teefas kungs, kas Luttera tizzigus no firds nihdeja, usbrehze winnam aschi: „Es prassu no tewis, at dohd sawu dshiwibu un sawas mantas, tapehze ka tu prett keisera aisleegschanahm effi darrijis.“ — Us to wihsch lehnâ garrâ atbildeja: „Nemmeet abbus, dshiwibu un mantu, un darreet ar to, kâ patihkams.“ Teefas kungs: „Tu effi keizzeris*“) un tapehze nahwi pelnijis.“ Tillemanns: „Lai Deews manni par to pasarga, es ne esmu keizzeris, bet kristigs zilweks, un ne gribbu ne kam zittam, kâ Kristum, peederreht.“

Tillemanna kaddatâ atrodde papihri, kur wihsch sawu tizzibas apleezinaschanu bija farakstijis; scho preekschâ lassijuschu, teefas kungi usstahweja, lai scho atmettoht, jo ta effoht mellu mahziba, grehzigu un neleetiga. Tillemanns atbildeja: „Sawâ tizzibas apleezinaschanâ es atrohdu labbus un derrigus wahrdu; ta pehze ne buhtu pa reisi, ja es tohs par neleetsgeem atmetstu, bet ja es tohs gribbetu atmetst, tad gan peeelastohs jums no teefas puffes man to aisleegt, ta pehze ka pateefiba tur eekschâ stahw. Bet ja juhs dohmajeet, ka sawas tizzibas dohmas ne esmu flaidri fajehtsis, tad luhdsohs pasemmigi, no kristigas mihlestibas man to parahdihst, es wissu usmannischu un pahrebaudischu, kas labs un derrigs irr; jo es gan esmu zilweks un warrejis lehti malditees.“ — Tè bija pirma pahrklaufschana pa gallam un winnu alswedde atkal zeetumâ.

Pehze kaddahm deenahm aizinaja winnu atkal preekschâ un dahwaja tam to waku, lai adwokatu few nemmahs par aistahwetaju. Tillemanns atbildeja: „Sawâs tizzibas leetas man zitta adwokata ne waijaja, kâ ween Jesus Kristus un winna swehtu wahrdu bihbelè. Schis mans adwokats aistahwehs manni pee debbesu Tschwa, ta leela, wissu Tchniku un kungu fohga. — Ja juhs par manni teefajeet, tad luhdsohs, teefajeet tâ, ka

*) Kattofi nosihme ar scho wahrdu wissus tohs, kas prett Kattofu tizzibu mahza, un winni pehze pahwesta pawehleschanahm tahdu ar nahwi fohdija.

juhfu teefa wisseem iskriht par labbu; bet tomehr man ja fakka, lai juhs spreestu, kã spreedami, tatschu juhfu spreedums ne warr par gohdu isdohtees. Jo ja juhs nahwi par manni spreedeet, tad juhs newainiga zilweka affinis isleeseet, un ja juhs manni gribbeet palaist, tad tomehr jums ja kaunejabs, newainigu zilweku tik ilgi zeetumã turrejuschi. — Nu winnu atschlihre no zitteem zeetumneekem fewischki, un eesuhrtija kahds muhkus pee wiina eekschã, lai mehgina to pee pahwesta mahzibahm atpakkat greest; bet tee puh lejabs pa welti; beidsoht wunsch fazzija, ka teem ne wahrdu wairs ne buhschoht atbildeht. Par to tee muhki tohti faniknojabs un greese wallodu us tahdahm leetahm, fur tee winnu schlitte jo lehti sawaldsinahht. Tee fazzija: „Mehs effam dsirdejuschki, ka tew nepareisa tiz ziba irr no fwehta wakkarehdeena. La pehz mehs tewi pamahzam, ka tu pee kattoliffas mahzibas un basnizas paliktu. Ja tu effi kristigs zilweks, tad tew buhs tizzeht, kã fwehtã wakkarehdeena Kristus meefa tik pat leela un garra, itt kã wunsch pee krussta kahre, un prohti ta patti meefa irr, bes ween, ka ta pee krussta fista meefa bij nomirrafi, bet scho dohd preesteri ar wissu dsihwibu laudim ehst.“ Gilles Tillemanns ar fwehtahm duhmahm schohs wahrdu dsirdejis, ne warreja waldbitees un atbildeja: „Man jabrihnojabs, ka juhs sawu laiku ne prohteet zittadi pawaddiht, ne kã no augstahm un fwehtahm leetahm neprahrtigi runnadami. Woi ta naw besprahrtiga walloda: sawu pestitaju, kas mums to ihstu Zehwu debbesis mahzija pasiht, ar sohbeem sakohst. Pateesi schauschalas pahre nemm, eedohmajohht tahdus besdeewigus wahrdu.“ Muhki teize: Nu mehs sinnam, ka tu effi kezzeris, kas kristigas mahzibas mekle pahrgrohht; woi pats Jesus ne fakka, to maissi isdallidams: tas irr manna meefa? Tillemanns atbildeja: „Ne leedsu wis, ka Jesus to fazzijis, bet kad mehs pehz rakstu sihmes ween turramees, tad arri Jesus runnaja: es esmu tahs durwis, un atkal zittur: es esmu tas ihstais wihna kohks, un tomehr wunsch ne bija nedf durwis, nedf wihna kohks, bet schee wahrdi irr garrigi jafaproht. Ja tee Apustuli Jesus meesu ar sohbeem sakohde, tad wunsch ne warreja pee krussta kahre, bet ja wunsch pee krussta kahre, tad ne warreja wiina meefa papreeksch salausita un apehsta buht.“ — Da tam starpam palikke tumsch un tee muhki atkahpehs, kas bija nahkuschki, wehl kahdus wahrdu no wiina muttes dsirdeht, perr to tee warrtetu subdseht. Arri ohtra deena tee atnahze, bet wunsch tohs drihs attraidija. Weentulibã nu wunsch Deewu peeluhdse karsti un spehzigi, ta kã pascham zeetuma usraugam firds kustinajabs.

22trã Janwar 1542 wiinu issteepe us mohzitawas (Folterbank), lai isteiz zittus sawus tizzibas beedrus, bet wunsch panesse wisleelakas fahpes, taupidams zittu zilweku dsihwibu. Zeetumã wiinam ne truhke draugu, jo wunsch bija few dauds tahdu fakrahjees, mishlestibas darbus strahdadams; schee wiinu itdeenas apmekleja un wiina likteni apraudaja, bet wunsch tohs mekleja apmeerinahht, ar drohschu tizzibu wiinapuss kappa statti dams, — pehz nahwes pee Jesus Kristus muhschigi dsihwoht.

La nu beidsoht atnahze ta deena, kurrã par wiinu bij spreest nahwes teesu. Sauschu deht, lai dumpis ne zeltos, tee ne eedrohshinajabs, wiinu us rahtuhs west, bet turpat zeetumã to spreedumu wiinam preekschã lassija: „Ka ta pehz, ka kezzeris, tam effohht us fahrta jafabegg.“ — Tillemanns to dsirdejis, kritte jellõs, pateize saweem teefas kungeem par ahtri isdarritu spreedumu un flaweja Deewu, kas to bij isredsejis, Jesus pateesibas gaischuma deht sawu dsihwibu nodohht. — Schi luhgschana bija tik sirsniga, ka dascheem teefas kungeem to dsirdohht firds palikke mishsta un tee raudaja. — 26trã Janwar 1542 bija wiina nahwes deena. Nihsta agrumã, kad wehl tumsch bij, wiinu aiswedde us rahtuhs

un 600 apbrunnoti wihri gahje winnam lihds. — Us turgus platscha bija wijs fataisfhts, kas pee maitaschanas bij wajjadfags. Kad Lillemanns to malku eeraudfija, fo bendes bij sa krahwufchi, tad wufsch laipna balsi runnaja: „Kam juhs tik dauds malkas mannis deht nihjinajeet? mannam meefahm tik dauds ne wajjaga. Upschehlojeetees par teem nabha geem, kam schai pilsehta malkas truhkst un kas saltuma deht gan driht bohja eet; labbaki buhtu darrijufchi, ja kahdu dalku teem buhtu atdewufchi.“ — Ta par wufsch runnaja, kad no salmeem un malkas winnam masu buhdinu fataisfija, lai tur eekschâ buhdamam leesmas dwafchu ahtraki apnemtu: „Kam juhs mannis deht tik dauds puhlejeetees? es no ugguns ne bihtops, bet gribbu sawam Kungam Jesum Kristum par gohdu scho nahwi zeest, sinna dams, ka wufsch pats dauds wairak zeete. — Laideet nu man wehl wakkas Deewu pee luhgt.“ Un kad wufsch brihtinu bija luhdsis, tad wufsch nowilke kurpes un dahwaja tahs kahdam nabagam un eegahje tai salmu buhdâ, fur leesmas winnu apnehme, un tur wufsch sawu dwehfeldi Deewam atdewe. 45.

. Trihs zellineeki.

Lihdsiba.

Trihs zellineeki gahje us tahlu semmi. Ta patte semme bij gauschi jauka un baggata; deewabihjigi un laimigi bij winnas eedfihwotaji. Schee zellineeki preezajahs scho semmi arri faukt par sawu tehwasemmi, jebfchu gan winnu tehwu, tehwi preeksch lohti ilgeem laikeem no tahs paschi bij isgahjufchi. — Tas tahls zefsch us turreen bij gauschi gruhst, un gahje ar lihkmumu lihkumeem. Driht tas gahje pahre augsteem klints, kalneem, driht pasudde eeksch smilkschu tuknescheem, driht tas fchurp un turp ta grohsfijahs, ka ihstu zellu ne warreja pasiht; retti tikkai kahdas weetas bij jaukas, lihdsenas un augligas. Ween reisfchee trihs zellineeki us tahda jauka lihdsenuma staigaja. Gaischi spihdeja faule pee fillas debbesawelwes. Wehfs wehfmufsch puhte zaur to jauku mihligu gaisfu. Ptawas wissapfaher bij ar pukkehîm ka apsehtas, starp kurrâhm, azzim tik drufku mannoht, fkaidras uppites burbeleja.

„Es esmu peekuffis!“ — ta fazzija weens no teem zellineekeem. — „Lai mehfs schê atpuhschamees un scho jaukumu apflattam.“ — Ta tas runnaja, un palikke scheitan.

„Ne!“ — fazzija ohtrâjs — „Lai mehfs tahlak eetam, ka mehfs tai semme nahkam, fur laime un preeks muhs gaida; bet tatschu, lai mehfs tik warren ne steidsamees, ka mehfs us ta nepasihstama zella ne pagurstam un ne peekuhstam.“ — Ta tas runnaja un gahje lehnahm ween tahlaki.

„Lai mehfs steidsamees!“ — fazzija treschâjs — „Ar ween tas zefsch nau tik labs un jauks. Us karsta un fkaidra laika ar ween nahf nelabs gais un leels leetus.“ — Ta tas runnaja un steidsahs schigli prohjam.

Salda buffa bij pirmam. Ta weeta, fur tas bij palizzis, isflikkahs itt ka raddita, lai tur bauda wiffas leetas, fo ween wehlahs. Gais atfkanneja no putnu dseedaschanas; raibs pukku jaukums speegelejahs, ka warra wihksnes pehrwes; ta branga kohku smarfscha ta ka azzinâht azzinaja ilkattru appaksch sawa wehfa pawehna atpuhsstees; tee smukkl augti speegelejahs, ta ka speegelê, us awoteem un uppehm. Jo wairak wufsch pahre to preezajahs, jo wairak kahroja pehs preeka un lustes. Bet beidsiht winna prahts eeksch preekeem ta ka nogurre; peekuffis apgullahs us salkas sahles un — aismigge.

Dhtrajs' gahje lehnahm tablak. Kad tam ehreſchki uf zella gabbijahs, tad tas gahje apfahrt, zittus zellus meklebams, uf kurreem rohſes auge. Kad tahs dohmas, ka gan to tablu ſemmi aiſſneegſchoht, winna dwehſeli darrija behdigu un nemeerigu, tad tas wis ne ſteidsahs eet ſchiglaki, bet luſhoja apmeerinates ar zittahm preezigahm doh mahm. Kad tas jau kahdu'gabbalu bij gahjis, greeſehs daudsreis atpakkat to zellu meh riſt. Daudsreis tas arr' uf to dohmaja, ka to grumbainu un afminainu zellu gan warretu nolhdsinaht. Jo lehnaki tas uf tahdu wiſſi ſawai ſemmei tuwojahs, jo maſak eedohma jahs ſawas tehwa ſemmes.

Treſcham ne iſlikahs zetſch tik gariſch, un tas arr' ne peekuffe uf ſawa zella. Ar iſkatru ſohli nahje tuwak' ſawa zella gallam. Garam eedams ween, apſattija tohs jaukumus, fo uf ta zella warreja redſeht. Pah' augſteem klints-kalneem kahpoht, tam ne truhke ne kad drohſch prahts; tahs dohmas: kahda laime winnam tur ſawa tehwa ſemmi buhſchoht, winnu uf ta gruhra zella ſpehzinaja.

Kahds laiks ta pagahje, tad pahrgrohſijahs gahs un dabbas buhſchana. Ta ſilla debbes welwe tikke apklahta ar melnahm padebbefim; ſpohſcha faule atrahwe ſemmei ſawu miſligu ſiltumu; nahwigs weefulis greeſehs zaur gahſu; ſibbini iſſchahwahs no weena debbes galla lihds ohtram, un pehrkons trizzinaja tohs pirmus eefahkumus. — Wiſſ palikke Klufs un behdigs.

Schis niſns laiks uſgahje pirmam zellineekam wehl gukloht, un tas palikke — muhſcham gukloht! — Dhtrajs, to nelaimi par ſawu galwu redſedams nahkam, gribb tai wehl iſſbehgt, — bet tas bij par wehlu. Wiſſch atſtahje to taiſnu zellu, un uſnehme zittu, uf kurra pehz winna dohmahm tahdu breeſmu ne buhſchoht; bet ſchis greeſehs un lohziyahs tai paſchâ weeta ween apfahrt, un beidſoht to eewedde tahdâ weeta, fur tas apmalbijahs un ne kad wairs ne tikke ahra. Treſchahs laimigi un paſchâ laika eenahje tai jaukâ ſemmi, tappe no teem eedſihwotajeem ar preeku uſnemts, un dſihwoja tur laimigi muhſcham.

Mihtajs zellineeks, ſteidses eeet ſawa tehwa ſemmi, tai debbeſigâ tehwa ſemmi! — Tanka un jauka ier to laizigu preeku ſemmi, ta ka ta ſemmi ap Sodomu un Gomorru bija (1 Moſ. 13, 10); bet ſawa laika ugguns un ſehrs ſcho ſemmi lihds ar tewi ſamaſ tahs. Iſej no tahs grehzigas paſaules, nogreeſ ſawas azzis no tahs, ne peewillees, ka tu pee nihtigeem paſaules preekeem arriſan tohs debbeſigus preekus warri lihds bau diht; — apdohma, ſas notikk: Latta ſewai! Kas gribb tapt iſglahbes, lai ſteidsahs un behg!

26.

Saldats atgreeschahs, bihbeli laſſoht.

Zauns puſſis, pilſſehra dſihwodams, tadeht gahje karra deeneſtâ, ka wiſſch ſawu wezzu mahti, weenu atraitni, zaur ſawu ſliktu un grehzigu dſihwoſchanu gauſchi bij ap behdinajis. Tas karra pulks, kurra wiſſch deeneja, gahje uf Maltas fallu, ſas Widdus juhra ſtarp Sizihlias un Ahprikas ſtahw. Ne ilgi pehz tam mahte winnam uf turreen weenu bihbeli aiſſſelleja. — Winna ne kahdas ſinnas no ſawa deſla ne dabbuja lihds tam laikam, kamehr karrapulks atpakkat nahje, un ſtahſtija, ka wiſſch eekſch Amerikas weenâ kauſchanâ eſſoht nokauts. Bet to bihbeli wehl eekſch Maltas dabbujis rohkâ, un zaur ſchahs ſwehtas grahmatas laſſiſchannu nahjis pee atſiſchannas ſawu grehku. Eſſoht ſawas

grehzigas eerachas atstahjis, un winna dwehsele baudijufe pilnigu un pastahwigu Deewa meeru. Eeksch kaufchanas, kurrâ wînsch gauschi tizzis eewainohts, winnu atradde pee fruhma gulkoht, un winna preekschâ to Deewa wahrdu atwehrtu uu ar affinim apflazzinatu. Bija wehl ar drebbedamahn rofkahm us sawas mahtes bihbeles atspeedees. — Warr zerrecht, ka wînsch kâ atgreests un apschelohets grehziueeks buhs aîsgahjis, un to debbes walfstibu eemantojis. — Tik spehzig tas Deewa wahrds wehl schodeen irr, un paliks muhschigi muhscham! 26.

• Beztehwu fakkami wahrdi.

(Lubto katweeschu drauga 1839tâ gaddâ un winna pawaddonâ, arri Deewa-wahrdu mihlotajeem 3 sehjâ.)

1. Wisseem isredseteem wajaga, tã kã Israellitereem Egiptes semme, wehrgeem buht, dauds behdas zeest un gruhtibu redseht. Jesus Kristus, tas wîsfaugstakais debbesu walfstibâ, irr tahs wîsgruhtakas zeeschanas panessis. Teem tizzigeem zilwekeem irr par mohzitajeem tee pafauls behrni, wels un winnu paschu eedsimta grehziiga dabba.

2. Kristus tapeh; naw zeetis, lai mums ne buhtu jazeesch, bet itt ihpaschi tadeht, lai arri mehs zeestum. Deews muhs irr aîzinajis, lai mums dalka irr, ne ween kahdreif pee tahs gohdibas winna Dehla debbesis; bet arriðsan papreeksch pee winna zeeschanas.

3. Kahds brihnum s ar kristigu zilweku! Wînsch atrohd sawu gohdu apsmeeclã; sawu baggatibu, kad no zitteem tohp peekrahpts un apsagts, sawu dshiwibu eeksch mirschanas un famaitaschanas.

4. Dauds kas sînn, ka Jesus tikke fistis krusstã; bet mas to, kas paschi winna krussta zeeschanu fajuh, neff, bauda un mihle.

5. Ja Kristus wehl irr mas un wahsch eeksch tawas dwehseles; tad arri tas krusst buhs mas, so tu neff; ja wînsch irr leels un spehzig, tad dabbusi gruhtu krusstu nest.

6. Pee neredfigeem, flibbeem, neweffeem, no welna apsehsteem un leeleem grehziuekeem parahdija zittureis tas pafauls Pestitajs sawu mihlestibu, spehku un gohdibu. Un tã pat wînsch wehl taggadin darra; ta deht lai ne fahistamees, ka tik wahji un nespehzig effam un ka mums tik gruhti klahjabs.

7. Diwejadi zilweki irr pafaul. Tee, kas swehti un atgreesti, tee mihto krusstu un behdas; bet teem netizzigeem, kas taps pasubdinati, teem krusst un behdas ne patih un winni labpraht gribb ar scho pafauli gawileht un smeetees.

8. Behdigs un gruhtsirdigs, kad tas Kungs Jesus tewi peemelle ar smaggu krusstu, ne sagursti, wînsch ahtri steigsees, zaur sawa garra spehku tewi atweeglinah.

9. Deews pat s irr ta apfohlita Kanaana semme, us kurren' mums ja eet, bet mehs eeksch tahs ne klushim, ja papreeksch tuknesi ne wahrgsim un ne iszeetisim.

10. Naw deesgan tizzeht, ka weens Deews irraid; man arriðsan ja tizz, ka wînsch mans Deews irr un man to gribb zaur krusstu un behdam apleezinah.

11. Jo wairak tu Kristus krusstu neff, jo tuwaku tu winnam pascham nahksi un winna nahwei un dshiwibat.

12. Wiffas ihstas behdas irr leezibas gramata schê laizigã dshiwofchanã, ka Deews muhs irr isredsejis preeksch muhschiga debbes preeka.

13. Tas Kristus tizzigs zilweks zeesch, lai behdas un gruhtibas schihs pafauls winna dwehsele fataifa, tã kã akmins, kad skunstneeks ar kalteem un ammareem jauku bildi no ta taifa.

14. Tà kà tee Kristus tizzigi scho pafauli un winnas fahribu neewa un ne eerefs, tà arri pafaule winnus neewa un ne eerefs.

15. Kas scheitan ne paleef Lahzarus, tas tur ahtri warr dabbuht dsirdeht: apdohma, mans dehs, fa tu wirs semmes buhdams sawu labbumu effi dabbujis.

16. Ne weens ne eerees debbesu walstibâ, ja winsch schè dsihwojoht sawâ sirdi ne buhs usnehmis to, kas no debbesim nahje.

17. Mums ne buhs tik rahditees deewabihjigeem, bet preeksch ta Runga ajjim, kas sirdis un ihlstaß pahrbauða, buht deewabihjigeem.

18. Ja kahds labbums pee mums, tad tas naw no mums, nedß arri muhsu; bet tas irr un paleef Deewa mantiba, un winsch to sawu atkal warr otuemt; tad wairs ne paleef ne kahds labbums pee mums.

19. Ja gribbam palikt labbi un taisni, tad mums wajaga pee Kristus un ar Kristu buht; jo winsch fakka: paleekat eeksch mannim, tad juhs dauds augtus neßsseet; bes mannim juhs ne spehjeet itt ne ko labba darriht.

20. Teem Jesus isredseteem naw ja bihstahs, fa winneem dwehseles preeks, meers un lihgsimiba peetruhs; tikkai pafaules preeku un winnas fahribas lai pee schi debbes Runga ne mekle, nedß no wianna gaiba.

21. Teem nabbageem tohp tas preezas wahrds fluddinahts; tas irr: tahdeem, kas sawu grehkus ilgaki ne spehj nest, — kas sawu muhschigu pasufchanu gaischi reds un kas wiffâ pafaule paglahbschanu un meeru un preeku ne warr atrast, — kas tik ween Jesu Kristu fahf mekleht un eekahroht un — kas ihsti sinn, fa eeksch winneem naw ne kahds labbums.

22. Tee Juhdi Jesus laikâ ne atradde ne eeksch sewim, ne pee saweem preeßtereem meeru un dwehseles preeku; wianni steidsahs pee Jesu un peenehme to swehtu ewangeliumu. Wehl taggad tee fahf tizzeht eeksch Kristu, kas zittur ne warr glahbtees.

23. Ko gribb swehti Deewa raksti? Dewi, kas tu kâ sweschneeks ahra isdñhts no sawas sirds, atkal eeksch tahs eewest, fa tu paleez par draugu un pasihstamu Deewam, kas eeksch tewim mahjas weetu mekle.

24. Labbak tuknesi, ne kâ paradihse! Ta tschuhßte, kas paradihse peewible, tuknesi ne spehje peewilt.

25. Baggats deesgan, kas mihligs; jo tas ar ween sawam tuwakam ko warr doht, kam mihlestibas sirdi ne truhßt.

26. Tee buhtu tee leelaki brihnumi, kad Deews ne nahftu teem palihgâ, kas wiannu mihledami wissu atstahje.

27. Tas deewabihjigs zilweks reds Deewu katra sahlit un pumpurina; tas besdeewigs ir plaschá swaigßau debbesi ne.

28. Tà patt, fa zilweks zaur sawu wahrdu ne spehj sneegu jeb leddu pahrwehrßt par uhdeni, tà winsch pats arri ne spehj tohs netizzigus west pee Deewa. Bet ko zilweks ne warr, to Deews warr. Zitta leeta, kad tas Wisspehjigajs runna, kas tahs debbesi kâ kahdu palaggu saklahj un us teem kalneem fakka: subdeet no scheijenés, un tee wairs ne waid.

29. Kristus pee krusa irr teem besdeewigeem un augstprahstigeem par apgrehßibu; bet par sirds preeku un scheplastibu teem gruhtsirdigeem un behdigeem.

30. Mas to zilweku, kas tam Rungam lihds us Eljes kalnu eet; wehl masaf lihds krusa kohkam us Golgata. Bet pahrleeku mas, kas lihds ar wiannu pee krusa kohka nomirßt. 29.

Brihw drikkelt. No jubemallas-gubernementu angßas waldischanas pusses: Dr. C. W. Tapiersky,